

**Belgische Kamer
van Volksvertegenwoordigers**

GEWONE ZITTING 1997-1998 (*)

15 JANUARI 1998

WETSVOORSTEL

**betreffende het kosteloos of
gedeeltelijk kosteloos optreden
van advocaten**

AMENDEMENTEN

**N° 13 VAN DE HEREN J.-J. VISEUR EN
DUQUESNE**

Opschrift

**Het opschrift vervangen door het volgende
opschrift :**

« Wetsvoorstel betreffende de rechtshulp ».

VERANTWOORDING

Het opschrift van het wetsvoorstel moet worden gewijzigd. Het is onaanvaardbaar voor de balie.

Bovendien strookt het niet met de inhoud van het voorstel, dat in feite de organisatie behelst van de bijdrage van de overheid in de honoraria en kosten van de advocaten die rechtsbijstand hebben verleend aan een rechthebbende, wat de definitie is van het begrip « rechtshulp » zoals die in het voorgestelde artikel 455 wordt gegeven.

Wij stellen dan ook het volgende opschrift voor : « Wetsvoorstel betreffende de rechtshulp ».

Zie :

- 549 - 95 / 96 :

- N° 1 : Wetsvoorstel
- N° 2 : Amendementen.

(*) Vierde zitting van de 49e zittingsperiode.

**Chambre des Représentants
de Belgique**

SESSION ORDINAIRE 1997-1998 (*)

15 JANVIER 1998

PROPOSITION DE LOI

**relative à l'intervention gratuite
ou partiellement gratuite
des avocats**

AMENDEMENTS

N° 13 DE MM. J.-J. VISEUR ET DUQUESNE

Intitulé

Remplacer l'intitulé par l'intitulé suivant :

« Proposition de loi relative à l'aide légale ».

JUSTIFICATION

L'intitulé de la proposition de loi ne peut être retenu. Il est inacceptable pour le Barreau.

Il n'est par ailleurs pas conforme au contenu de la proposition qui organise en réalité l'intervention des pouvoirs publics dans les honoraires et frais des avocats ayant prêté une aide juridique à un bénéficiaire, ce qui est la définition de l'aide légale reprise à l'article 455 proposé.

Il est donc proposé l'intitulé suivant : « Proposition de loi relative à l'aide légale ».

Voir :

- 549 - 95 / 96 :

- N° 1 : Proposition de loi.
- N° 2 : Amendements.

(*) Quatrième session de la 49e législature.

N° 14 VAN DE HEREN J.-J. VISEUR EN DUQUESNE

Art. 3

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 3. — In het tweede deel, boek III, titel I, van het Gerechtelijk Wetboek wordt een hoofdstuk IIIbis (nieuw) ingevoegd, met als opschrift « Rechtshulp », dat de volgende bepalingen omvat :

« Afdeling 1

Algemene bepalingen

Art. 455

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt verstaan onder :

1° rechtshulp : de tegemoetkoming van de overheid in de honoraria en kosten van de advocaten die een rechtzoekende juridische bijstand hebben verleend;

2° juridische eerstelijnsbijstand : juridische bijstand die beperkt blijft tot eerstelijnsadvies of -informatie;

3° juridische tweedelijnsbijstand : juridische bijstand die betrekking heeft op omstandiger adviezen en informatie, op de contacten met de tegenpartij alsmede op de verdediging van de belangen van de rechthebbende, met name voor de gerechten;

4° aanvrager : de natuurlijke persoon die om rechtshulp verzoekt;

5° rechthebbende : de aanvrager aan wie rechtshulp is toegekend;

6° samenwonende : persoon die met de aanvrager onder hetzelfde dak woont en met de aanvrager een feitelijk gezin vormt;

7° persoon ten laste : de echtgenoot, de bloedverwanten in rechtstreekse opgaande en nedergaande lijn die onder hetzelfde dak wonen als de aanvrager en deel uitmaken van zijn gezin;

8° advocaat : de advocaat die is aangewezen om aan een rechtzoekende juridische bijstand te verlenen in het raam van de rechtshulp;

9° bureau : het bureau van consultatie en verdediging.

Art. 455bis

§ 1. Bij elke balie stelt de raad van de Orde van Advocaten een bureau van consultatie en verdediging in, waarvan hij het huishoudelijk reglement opstelt.

Het bureau heeft met name tot taak :

1° de zo nodig gedecentraliseerde diensten te organiseren die de rechtzoekenden zonder discriminatie het recht op juridische bijstand garanderen, waarbij

N° 14 DE MM. J.-J VISEUR ET DUQUESNE

Art. 3

Remplacer cet article par la disposition suivante :

« Art. 3. — Dans la deuxième partie, livre III, titre premier, du Code judiciaire, il est inséré un chapitre IIIbis (nouveau), intitulé « De l'aide légale », contenant les dispositions suivantes :

« Section 1re

Dispositions générales

Art. 455

Pour l'application du présent chapitre, il faut entendre par :

1° aide légale : intervention des pouvoirs publics dans les honoraires et frais des avocats, ayant prêté une aide juridique à un bénéficiaire;

2° aide juridique de première ligne : aide juridique qui se limite à un premier avis, un premier conseil;

3° aide juridique de deuxième ligne : aide juridique qui recouvre les avis et conseils plus circonstanciés, les contacts avec la partie adverse, ainsi que la défense des intérêts du bénéficiaire, notamment devant les juridictions;

4° demandeur : personne physique sollicitant le bénéfice de l'aide légale;

5° bénéficiaire : demandeur ayant obtenu l'aide légale;

6° cohabitant : personne qui vit avec le demandeur, sous le même toit, et qui constitue avec lui un ménage de fait;

7° personne à charge : le conjoint, les ascendants et les descendants en ligne directe vivant sous le même toit et faisant partie du ménage du demandeur;

8° avocat : avocat désigné pour prêter l'aide juridique à un bénéficiaire dans le cadre de l'aide légale;

9° bureau : bureau de consultation et de défense.

Art. 455bis

§ 1er. Au sein de chaque barreau, le conseil de l'ordre des avocats institue un bureau de consultation et de défense, dont il détermine le règlement d'ordre intérieur.

Le bureau a notamment pour mission :

1° d'organiser les services, au besoin décentralisés, garantissant au justiciable le droit à l'aide juridique, sans discrimination et, le cas échéant, de conclure des

in voorkomend geval ook overeenkomsten mogen worden gesloten met andere openbare dan wel particuliere diensten of instellingen;

2° de rechtzoekende voor te lichten over het bestaan van en de toegangsvoorwaarden tot de rechtshulp;

3° over de aanvragen tot rechtshulp te beslissen;

4° een advocaat aan te wijzen op verzoek van de rechthebbende, waarbij diens vrije keuze in de mate van het mogelijke wordt geëerbijwaard;

5° in voorkomend geval, te bepalen welk bedrag de rechthebbende moet betalen tot gehele of gedeeltelijke verrekening van de honoraria en kosten van de advocaat.

§ 2. De advocaten verlenen aan de rechthebbenden juridische eerste en tweedelijnsbijstand, met inachtneming van de in hun beroep geldende voorschriften en volgens de nadere regels die zijn bepaald door de raad van de Orde.

De Orde van Advocaten organiseert hun opleiding.

§ 3. De federale overheid verstrekt de orden en bureaus de middelen die nodig zijn om de rechtzoekenden het bij artikel 23 van de Grondwet gegarandeerde recht op juridische bijstand te kunnen verlenen.

De federale overheid financiert inzonderheid de organisatie, de werking en het secretariaat van de bureaus en hun gedecentraliseerde diensten, alsmede de opleiding van de advocaten. Zo dat nodig mocht blijken, stelt die overheid lokalen ter beschikking van de orden of de bureaus.

De federale overheid verzekert voorts een billijke vergoeding van de advocaten die de rechthebbenden juridische eerste en tweedelijnsbijstand hebben verleend, waarbij rekening wordt gehouden met :

— wat de juridische eerstelijnsbijstand betreft, het aantal consultaties en het aantal gepresteerde uren;

— wat de juridische tweedelijnsbijstand betreft, de aard van het geschil, de verrichte prestaties en de kosten die door de advocaat werden aangegaan.

Een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, dat wordt genomen op voorstel van de Nationale Orde van Advocaten, bepaalt de berekeningswijze van die interventie van de federale overheid en stelt de nadere uitbetalingsregels vast.

conventions avec d'autres services ou établissements publics ou privés;

2° d'informer le justiciable de l'existence de ces services, et des conditions d'accès à l'aide légale;

3° de statuer sur les demandes d'aide légale;

4° de désigner un avocat, à la demande du bénéficiaire, en préservant dans la mesure du possible son libre choix;

5° de fixer, s'il y a lieu, la contribution du bénéficiaire à tout ou partie des honoraires et frais de l'avocat.

§ 2. Les avocats assurent aux bénéficiaires l'aide juridique de première et de deuxième lignes, dans le respect des règles qui gouvernent leur profession, et selon les modalités fixées par le conseil de l'ordre.

L'ordre des avocats organise leur formation.

§ 3. L'autorité fédérale met à la disposition des ordres et des bureaux les moyens nécessaires pour assurer aux justiciables le droit à l'aide juridique garanti par l'article 23 de la Constitution.

L'autorité fédérale prend notamment en charge les frais d'organisation, de fonctionnement et de secrétariat des bureaux et de leurs services décentralisés ainsi que les frais engagés pour la formation des avocats. Si la nécessité s'impose, elle met des locaux à la disposition des ordres ou des bureaux.

L'autorité fédérale assure en outre une rémunération décente aux avocats qui ont prêté aux bénéficiaires l'aide juridique de première et de deuxième lignes, en tenant compte :

— pour ce qui concerne l'aide juridique de première ligne, du nombre de consultations et du nombre d'heures prestées;

— pour ce qui concerne l'aide juridique de deuxième ligne, de la nature du litige, des prestations effectuées et des frais engagés par l'avocat.

Un arrêté royal délibéré en conseil des ministres, pris sur proposition de l'Ordre national des avocats, fixe le mode de calcul de cette intervention de l'autorité fédérale, et en règle les modalités de paiement.

Afdeling 2

De toegang tot de rechtshulp

Onderafdeling 1

De juridische eerstelijnsbijstand

Art. 455ter

Elke rechtzoekende mag om juridische eerstelijnsbijstand verzoeken in een van de diensten bedoeld in artikel 455bis, § 1, 1°, tegen betaling van een vaste bijdrage waarvan het bedrag wordt vastgesteld door de Koning.

Van de betaling van die bijdrage worden vrijgesteld :

1° de gevangenen of geïnterneerden, de minderjarigen die in gevaar verkeren en de asielzoekers;

2° de aanvrager die houder is van een attest van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn.

Onderafdeling 2

De juridische tweedelijnsbijstand

Art. 455quater

§ 1. Elke aanvrager die over een ontoereikend inkomen beschikt, heeft recht op volledige rechtshulp.

Het inkomen is ontoereikend indien het per kalendermaand niet hoger ligt dan het bestaansminimum voor alleenstaanden.

§ 2. Elke aanvrager met een inkomen dat hoger ligt dan het bedrag bedoeld in § 1, maar lager dan het bedrag dat is vastgesteld in artikel 1409, § 1, eerste lid, heeft recht op gedeeltelijke rechtshulp.

Onverminderd het bepaalde in artikel 455sexies, § 2, vierde lid, wordt het gedeelte van de honoraria en kosten van de advocaat dat voor rekening komt van de aanvrager geval per geval bepaald door het bureau volgens de nadere regels die zijn vastgesteld in een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, op voorstel van de Nationale Orde van Advocaten. Het bureau stelt de wijze van betaling vast.

§ 3. De bedragen bedoeld in de paragrafen 1 en 2 worden verhoogd met 10 % per persoon ten laste, met een maximum van 40 %.

Het bureau houdt rekening met de inkomsten van de aanvrager, de samenwonende en de personen ten laste, met uitzondering van de kinderbijslag.

Indien de aanvrager om rechtshulp verzoekt ten einde zijn belangen te verdedigen in een geschil met de personen die met hem samenwonen of die hij ten laste heeft, houdt het bureau echter geen rekening met hun inkomen.

Section 2

De l'accès à l'aide légale

Sous-section 1re

De l'aide juridique de première ligne

Art. 455ter

Tout justiciable peut solliciter l'aide juridique de première ligne dans l'un des services visés à l'article 455bis, § 1er, 1°, moyennant paiement d'une cotisation forfaitaire dont le montant est fixé par le Roi.

Sont dispensés du paiement de cette cotisation :

1° les détenus et les internés, les mineurs en danger et les demandeurs d'asile;

2° le demandeur porteur d'une attestation du centre public d'aide sociale.

Sous-section 2

De l'aide juridique de deuxième ligne

Art. 455quater

§ 1er. Tout demandeur dont les revenus sont insuffisants, a droit à l'aide légale totale.

Les revenus sont insuffisants lorsqu'ils ne dépassent pas, par mois civil, le minimum des moyens d'existence au taux isolé.

§ 2. Tout demandeur dont les revenus sont supérieurs au montant visé au § 1er, mais inférieurs à celui fixé à l'article 1409, § 1er, alinéa 1er, a droit à l'aide légale partielle.

Sans préjudice de ce que prévoit l'article 455sexies, § 2, alinéa 4, la part des honoraires et frais de l'avocat à supporter par le demandeur est déterminée, au cas par cas, par le bureau, suivant les modalités fixées par un arrêté royal délibéré en conseil des ministres, sur proposition de l'Ordre national des avocats. Le bureau en fixe les modalités de paiement.

§ 3. Les montants visés aux §§ 1er et 2 sont majorés de 10 % par personne à charge avec un maximum de 40 %.

Le bureau tient compte des revenus du demandeur, du cohabitant et des personnes à charge, à l'exclusion des allocations familiales.

Toutefois, lorsque le demandeur sollicite le bénéfice de l'aide légale afin de défendre ses intérêts qui l'opposent aux personnes qui cohabitent avec lui ou des personnes dont il a la charge, le bureau ne tient pas compte de leurs revenus.

§ 4. Bovendien kan het bureau volledige of gedeeltelijke rechtshulp toekennen aan een onfortuinlijke aanvrager die te goeder trouw is en die te kampen heeft met een duidelijke overmatige schuldenlast.

§ 5. Het bureau kan de rechtshulp weigeren indien de aanvrager, de met hem samenwonende of de personen te zijnen laste over andere bestaansmiddelen beschikken die hen de mogelijkheid bieden de honoraria en kosten van een advocaat voor hun rekening te nemen.

§ 6. De Koning bepaalt welke stukken de aanvrager moet overleggen om zijn inkomsten en andere bestaansmiddelen te bewijzen.

Het attest van het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn is een voldoende bewijsstuk.

De gevangenen, de geïnterneerden, de minderjarigen die in gevaar verkeren en de asielzoekers worden geacht in het bezit te zijn van de nodige bewijsstukken.

Art. 455quinquies

§ 1. De aanvraag kan mondeling of schriftelijk worden gedaan door de aanvrager of zijn advocaat.

Behalve in geval van dringende noodzakelijkheid dient de aanvraag vergezeld te gaan van alle stukken die bewijzen dat voldaan is aan de voorwaarden bedoeld in artikel 455quater.

§ 2. Het bureau doet bij wege van een behoorlijk met redenen omklede beslissing uitspraak over de aanvraag om rechtshulp. De aanvrager wordt vooraf gehoord indien hij daarom verzoekt.

In geval van dringende noodzakelijkheid neemt het bureau een voorlopige beslissing en bepaalt het binnen welke termijn de aanvrager de door het bureau vastgestelde bewijsstukken dient over te leggen.

De aanvragen voor kennelijk onontvankelijke of ongegronde zaken worden afgewezen.

Indien de rechthebbende de taal van de procedure niet spreekt, wijst het bureau een advocaat aan die zijn taal spreekt. Bij ontstentenis voegt het aan de advocaat, teneinde hem in de gelegenheid te stellen de belangen van de begunstigde te verdedigen, een tolk toe wiens honorarium voor rekening komt van de Schatkist.

§ 3. Het bureau stelt de aanvrager uiterlijk binnen acht dagen na de indiening van de aanvraag in kennis van zijn beslissing.

Het bureau betekent de beslissingen tot weigering bij een ter post aangetekende brief. In voorkomend geval wordt een afschrift ervan bij gewone brief overgezonden aan de advocaat van de aanvrager.

Die kennisgeving bevat de inlichtingen betreffende de procedure die moet worden gevolgd voor het instellen van het beroep dat is bedoeld in artikel 455septies.

§ 4. Le bureau peut en outre accorder l'aide légale, totale ou partielle, au demandeur malheureux et de bonne foi qui justifie d'un surendettement caractérisé.

§ 5. Le bureau peut refuser le bénéfice de l'aide légale, si le demandeur, son cohabitant ou les personnes à sa charge, disposent d'autres moyens d'existence permettant de prendre en charge les honoraires et frais d'un avocat.

§ 6. Le Roi détermine les pièces que le demandeur doit produire pour justifier de ses revenus et autres moyens d'existence.

L'attestation du centre public d'aide sociale est une pièce justificative suffisante.

Les détenus et les internés, les mineurs en danger et les demandeurs d'asile sont présumés détenir les pièces justificatives nécessaires.

Art. 455quinquies

§ 1er. La demande peut être introduite verbalement ou par écrit, par le demandeur ou son avocat.

Sauf urgence, elle doit être accompagnée de toutes pièces justifiant les conditions visées à l'article 455quater.

§ 2. Le bureau statue sur les demandes d'aide légale par décision dûment motivée. A sa demande, le demandeur est préalablement entendu.

En cas d'urgence, le bureau statue au provisoire et fixe le délai endéans lequel le demandeur doit produire les pièces justificatives qu'il détermine.

Les demandes pour les causes manifestement irrecevables ou manifestement non fondées sont rejetées.

Lorsque le bénéficiaire ne parle pas la langue de la procédure, le bureau lui désigne un avocat parlant sa langue. A défaut, il adjoint à l'avocat, en vue de lui permettre de défendre les intérêts du bénéficiaire, un interprète dont les émoluments sont pris en charge par le Trésor.

§ 3. Le bureau avertit le demandeur de sa décision au plus tard dans les huit jours de l'introduction de la demande.

Il notifie les décisions de refus sous pli recommandé. Le cas échéant, une copie en est adressée à l'avocat du demandeur sous pli ordinaire.

Cette décision contient les informations concernant la procédure à suivre pour introduire le recours prévu à l'article 455septies.

Afdeling 3

Beëindiging van de rechtshulp

Art. 455sexies

§ 1. De rechthebbende is ertoe verplicht zijn advocaat op de hoogte brengen van iedere wijziging van zijn inkomsten en overige bestaansmiddelen, van die van de persoon met wie hij samenwoont of van de personen te zijnen laste.

Stelt de advocaat vast dat de rechthebbende niet langer voldoet aan de in artikel 455quater omschreven voorwaarden om toegang tot rechtshulp te krijgen, dat hij kennelijk niet aan de verdediging van zijn belangen meewerkt, dat de rechtshulp werd toegekend na het opzettelijk afleggen van onjuiste verklaringen, of dat de rechtshulp door andere bedrieglijke middelen werd verkregen, dan zendt hij naar het bureau een verzoekschrift om een einde te maken aan de rechtshulp, alsmede een activiteitenverslag. Hij voegt daarbij de bewijsstukken waarover hij beschikt.

Het bureau licht de rechthebbende in over het doel van het verzoekschrift en hoort hem op zijn verzoek.

Het bureau doet bij gemotiveerde beslissing uitspraak en bepaalt zo nodig de bijdrage van de begunstigde in de honoraria en kosten van de advocaat.

Wordt een einde gemaakt aan de toekenning van de rechtshulp, dan brengt het bureau zijn beslissing uiterlijk acht dagen nadien bij ter post aangetekende brief ter kennis van de aanvrager. Een afschrift wordt bij gewone brief naar de advocaat van de aanvrager gezonden.

In dat geval bevat de beslissingen informatie over de te volgen procedure om beroep aan te tekenen bij de door artikel 455septies ingestelde beroepscommissie.

Voor alle prestaties verricht na de beslissing op grond waarvan een einde wordt gemaakt aan de toekenning van de rechtshulp, bepaalt de advocaat, zo hij door de cliënt geraadpleegd blijft, met inachtneming van artikel 459, vrij zijn honoraria en kosten.

§ 2. Bij het sluiten van het dossier, zendt de advocaat het bureau een activiteitenverslag toe, waarvan het model door de Nationale Orde van Advocaten werd vastgelegd.

Dat verslag vermeldt in elk geval het met toepassing van artikel 455quater, § 2, tweede lid, vastgelegde bedrag, alsmede de daadwerkelijk door de advocaat sinds zijn aanwijzing ontvangen bedragen.

Dat verslag vermeldt tevens of de rechthebbende, na het optreden van de advocaat, een financieel voordeel heeft verkregen. Hij voegt daarbij de bewijsstukken waarover hij beschikt.

Het bureau legt zo nodig de definitieve bijdrage van de rechthebbende in de honoraria en kosten van de advocaat vast.

Het bureau brengt zijn beslissing ter kennis van de rechthebbende en van de advocaat.

Section 3

De la fin de l'aide légale

Art. 455sexies

§ 1er. Le bénéficiaire a l'obligation d'informer son avocat de toute modification de ses revenus et autres moyens d'existence, de ceux de son cohabitant ou des personnes à sa charge.

Lorsque l'avocat constate que le bénéficiaire ne remplit plus les conditions d'accès fixées à l'article 455quater, qu'il ne collabore manifestement pas à la défense de ses intérêts, ou que l'aide légale a été accordée à la suite de déclarations sciemment inexactes ou par d'autres moyens frauduleux, il adresse au bureau une requête visant à mettre fin à l'octroi de l'aide légale, ainsi qu'un rapport d'activité. Il y joint les pièces justificatives qu'il détient.

Le bureau informe le bénéficiaire de l'objet de la requête et l'entend à sa demande.

Le bureau statue par décision motivée et fixe, s'il y a lieu, l'intervention du bénéficiaire dans les honoraires et frais de l'avocat.

S'il est mis fin à l'octroi de l'aide légale, le bureau notifie sa décision au demandeur, sous pli recommandé au plus tard dans les huit jours de la décision. Une copie en est adressée à l'avocat du demandeur sous pli ordinaire.

Dans ce cas, la décision contient les informations concernant la procédure à suivre pour introduire un recours auprès de la commission de recours instituée par l'article 455septies.

Pour toutes les prestations effectuées après la décision par laquelle il est mis fin à l'octroi de l'aide légale, l'avocat fixe librement ses honoraires et frais dans le respect de l'article 459, s'il reste consulté par le client.

§ 2. A la clôture du dossier, l'avocat adresse au bureau un rapport d'activité dont le modèle est fixé par l'ordre national.

Ce rapport mentionne en tout cas le montant fixé en application de l'article 455quater, § 2, alinéa 2, ainsi que les montants effectivement perçus par l'avocat depuis sa désignation.

Ce rapport mentionne également si, à la suite de l'intervention de l'avocat, le bénéficiaire a obtenu un avantage financier. Il joint les pièces justificatives en sa possession.

S'il y a lieu, le bureau fixe l'intervention définitive du bénéficiaire dans les honoraires et frais de l'avocat.

Le bureau notifie sa décision au bénéficiaire et à l'avocat.

De eventuele beroepsprocedures worden geregeld overeenkomstig het tweede, derde en vierde lid van artikel 459.

Afdeling 4

Beroepsprocedures

Art. 455septies

§ 1. Binnen elk rechterlijk arrondissement wordt een beroepscommissie voor de rechtshulp opgericht, bestaande uit :

- de voorzitter van de arbeidsrechtbank, die de commissie voorziet;
- een advocaat van het arrondissement, buiten het bureau aangewezen door de raad van de Orde, die het secretariaat van de commissie waarneemt;
- een externe deskundige, gezamenlijk door de voorzitter van de arbeidsrechtbank en de raad van de Orde aangewezen op grond van zijn kennis en ervaring inzake armoedebestrijding.

§ 2. De commissie doet uitspraak over het beroep dat door de aanvrager of door de rechthebbende is aangetekend tegen de door het bureau met toepassing van de artikelen 455quinquies, § 2, en 455sexies, § 1, genomen beslissingen.

Het beroep moet binnen vijftien dagen na de kennisgeving van de beslissing, worden ingesteld bij brief gericht aan de voorzitter van de commissie of aan het bureau. In dat laatste geval brengt het bureau de verklaring aan de voorzitter van de commissie daarvan onverwijld in kennis.

Op het eerste verzoek van de voorzitter bezorgt het bureau hem het dossier.

De voorzitter van de commissie bepaalt de rechtsdag voor de behandeling van het beroep en brengt die bij ter post aangetekende brief ter kennis van de aanvrager.

De debatten en de uitspraak van de beslissing hebben plaats in openbare terechtzitting. De beroepscommissie kan te allen tijde de behandeling met gesloten deuren gelasten wanneer de belangen van de minderjarigen of de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de aanvrager zulks vereisen, in het belang van de openbare orde of van de zedelijkheid, of wanneer de openbaarheid de belangen van het bestuur van Justitie zou kunnen schaden.

De commissie doet uitspraak binnen dertig dagen nadat beroep werd aangetekend. Tegen deze beslissing kan geen hoger beroep of verzet worden ingesteld.

Binnen acht dagen na de uitspraak brengt de secretaris van de beroepscommissie de beslissing bij ter post aangetekende brief ter kennis van de aanvrager. In voorkomend geval wordt daarvan, bij gewone brief, een afschrift bezorgd aan de advocaat.

Les recours éventuels sont réglés conformément à l'article 459, alinéas 2, 3 et 4.

Section 4

Des recours

Art. 455septies

§ 1er. Au sein de chaque arrondissement judiciaire est constituée une commission de recours de l'aide légale composée :

- du président du tribunal du travail, président de la commission;
- d'un avocat de l'arrondissement, désigné par le conseil de l'Ordre en dehors du bureau, secrétaire de la commission;
- d'un expert désigné conjointement par le président du tribunal du travail et le conseil de l'Ordre, en raison de ses connaissances et de son expérience dans la lutte contre la pauvreté.

§ 2. La commission statue sur les recours introduits par le demandeur ou le bénéficiaire, à l'encontre des décisions prises par le bureau en application des articles 455quinquies, § 2, et 455sexies, § 1er.

Le recours doit être introduit par écrit dans les quinze jours de la notification de la décision, auprès du président de la commission ou auprès du bureau. Dans ce cas, celui-ci en informe sans délai le président de la commission.

A la première demande, le bureau transmet le dossier au président de la commission.

Celui-ci fixe la date de l'audience et en informe le requérant sous pli recommandé.

Les débats et le prononcé ont lieu en audience publique. La commission peut cependant siéger à huis clos dans l'intérêt de la moralité ou de l'ordre public, lorsque les intérêts des mineurs ou la protection de la vie privée du requérant l'exigent, ou lorsque la commission juge que la publicité est de nature à porter atteinte aux intérêts de l'administration de la justice.

La commission rend sa décision dans les trente jours de l'introduction du recours. Cette décision n'est pas susceptible de recours.

Dans les huit jours du prononcé, le secrétaire de la commission notifie la décision au requérant sous pli recommandé. Le cas échéant, une copie en est adressée sous pli ordinaire à l'avocat.

Afdeling 5

Terugvordering van de rechtshulp

Art. 455octies

§ 1. Met inachtneming van het beroepsgeheim, zenden de bureaus jaarlijks een gedetailleerd activiteitenverslag aan de Nationale Orde van Advocaten, op de wijze die zij bepaalt.

Binnen de maand van de redactie van dat verslag, stort elk bureau aan de Nationale Orde de met toepassing van artikel 455ter ontvangen bedragen.

§ 2. De Nationale Orde zendt jaarlijks aan de minister van Justitie een gedetailleerd verslag betreffende :

1° de lijst van de personen aan wie de bureaus met toepassing van artikel 455sexies het recht op rechtshulp hebben ingetrokken;

2° de lijst van de personen ten laste van wie het bureau met toepassing van de artikelen 455quater, § 2, of 455sexies, §§ 1 en 2, een bijdrage in de honoraria en kosten van de advocaten heeft bepaald, en voor ieder van hen, de bedragen die de advocaat verklaard heeft daadwerkelijk te hebben ontvangen tot op de dag van zijn activiteitenverslag;

3° de bedragen die de bureaus met toepassing van artikel 455ter hebben ontvangen.

§ 3. De daadwerkelijk door de advocaat ontvangen bedragen komen in mindering van de vergoeding die hem door de federale overheid wordt toegekend met toepassing van artikel 455bis, § 3.

Daartoe delen de advocaten aan het bureau jaarlijks een overzicht mee van de sinds het laatste activiteitenverslag in het raam van de dossiers waarvoor rechtshulp werd toegekend daadwerkelijk ontvangen bedragen.

§ 4. De Schatkist kan bovendien de toegekende rechtshulp van de rechthebbende terugvorderen binnen vijf jaar na de betaling ervan, indien vaststaat dat zich een wijziging heeft voorgedaan in de voorwaarden bedoeld in artikel 455ter en dat hij bijgevolg in de mogelijkheid verkeert de rechtshulp te betalen.

Onverminderd de eventueel opgelopen strafrechtelijke sancties, kan de Schatkist de toegekende rechtshulp altijd van de rechthebbende terugvorderen indien hij ingevolge opzettelijk onjuiste verklaringen of door andere bedrieglijke middelen werd verkregen.

§ 5. Indien de rechthebbende recht heeft op een tegemoetkoming van een rechtsbijstandsverzekering om de kosten van het rechtsgeding te dekken, treedt de Schatkist in de rechten van de rechthebbende ten belope van de toegekende rechtshulp.

Indien de rechthebbende voormelde tegemoetkoming heeft verkregen, kan de Schatkist die ten belope van de toegekende rechtshulp van hem terugvorderen.

Het verzoek tot terugvordering verjaart na verloop van vijf jaar te rekenen van de beslissing tot toekenning van de rechtshulp, zonder dat de verjaringster-

Section 5

De la récupération de l'aide légale

Art. 455octies

§ 1er. Dans le respect du secret professionnel, les bureaux adressent annuellement un rapport détaillé de leurs activités à l'ordre national des avocats, selon les modalités qu'il détermine.

Dans le mois de l'établissement de ce rapport, chaque bureau verse à l'Ordre national les montants perçus en application de l'article 455ter.

§ 2. L'Ordre national adresse annuellement au ministre de la Justice un rapport détaillé contenant :

1° la liste des personnes auxquelles les bureaux ont retiré le droit à l'aide légale en application de l'article 455sexies;

2° la liste des personnes à charge desquelles le bureau a fixé une participation aux honoraires et frais des avocats en application des articles 455quater, § 2 ou 455sexies, §§ 1er et 2, et pour chacune d'elles, les montants que l'avocat a déclaré avoir effectivement perçus au jour de son rapport d'activité;

3° les montants encaissés par les bureaux en application de l'article 455ter.

§ 3. Les montants effectivement perçus par l'avocat viennent en déduction de la rémunération qui lui est allouée par l'autorité fédérale en application de l'article 455bis, § 3.

A cet effet, les avocats communiquent annuellement au bureau un relevé des montants effectivement perçus depuis le dernier rapport d'activité, dans les dossiers ayant fait l'objet de l'aide légale.

§ 4. L'aide légale accordée peut en outre être récupérée par le Trésor auprès du bénéficiaire dans les cinq années de son paiement, s'il est établi qu'est intervenue une modification dans les conditions visées à l'article 455ter, et qu'il est dès lors en état de la rembourser.

Sans préjudice des sanctions pénales éventuellement encourues, l'aide légale accordée peut toujours être récupérée par le Trésor auprès du bénéficiaire, si elle a été obtenue à la suite de déclarations sciemment inexactes ou par d'autres moyens frauduleux.

§ 5. Si le bénéficiaire a droit à une intervention d'une assurance de protection juridique appelée à couvrir les charges financières du procès, le Trésor est subrogé aux droits du bénéficiaire à concurrence du montant de l'aide légale consentie.

Si le bénéficiaire a obtenu ladite intervention, le Trésor peut la lui réclamer, à concurrence du montant de l'aide légale consentie.

La demande de recouvrement se prescrit par cinq ans à partir de la décision d'octroi de l'aide légale, sans que le délai de prescription ne puisse être

mijn minder dan vijf jaar mag bedragen te rekenen van de ontvangst van de tegemoetkoming van de verzekering.

Afdeling 6

Ambtshalve aanstellingen

Art. 455novies

In alle gevallen waarin een advocaat krachtens de wet amtsshalve wordt aangesteld, geschiedt die aanstelling, behoudens in de wet bepaalde uitzonderingen, door het bureau.

De artikelen 455 tot 455octies zijn van toepassing. ». ».

VERANTWOORDING

1. Artikel 455 omvat de voor het begrip van de voorgestelde tekst vereiste definities.

Het amendement voert de definities in van juridische eerstelijnsbijstand en juridische tweedelijnsbijstand. Die begrippen liggen in het verlengde van de oriëntatienota die de minister van Justitie heeft uitgewerkt. Wat de juridische tweedelijnsbijstand betreft, maakt de uitdrukking « *met name voor de gerechten* » het mogelijk om rekening te houden met stappen als overleg, minnelijke schikking of bemiddeling. Er kan in herinnering worden gebracht dat tal van balies ter zake initiatieven hebben ontplooid; zo heeft de balie van Luik een bemiddelingscentrum opgericht.

Om het begrip samenwonenden te bepalen, werd de uitdrukking « *gemeenschappelijke huishouding* » vervangen door de woorden « *feitelijk gezin* ». Ter zake verwijst het naar de definitie van « *feitelijk gezin* » zoals die wordt gegeven in artikel 13 van het koninklijk besluit van 30 oktober 1974, dat werd genomen in uitvoering van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op het bestaansminimum. De voorliggende definitie preciseert niet dat de personen die een feitelijk gezin vormen van verschillend geslacht dienen te zijn; het begrip « *feitelijk gezin* » slaat derhalve ook op de homoseksuele stellen.

Het voorgestelde amendement voert tevens het begrip « *persoon ten laste* » in. Dat begrip wordt niet nader omschreven in het wetsvoorstel.

2. Om de samenhang van de tekst te bevorderen, wordt in het amendement voorgesteld om de essentie van artikel 455ter van het wetsvoorstel op te nemen in artikel 455bis.

2.a. Het tweede lid wordt opgeheven. De (anders geformuleerde) inhoud ervan wordt opgenomen in de definitie van de eerste taak van het bureau van consultatie en verdediging. Ter zake lijkt de formulering soepeler.

In verband met de organisatie van de diensten moet ook worden nagedacht over de na te streven doelstellingen (waarbij rekening wordt gehouden met lokale kenmerken) en over de middelen die moeten worden ingezet om de rechtzoekende de meest aangepaste juridische bijstand te verlenen. Een en ander kan gebeuren in overleg met de betrokken diensten en met de andere werkers in het sociale veld. Dat overleg kan zo nodig op lokaal vlak worden geïnstitutionaliseerd.

inférieur à cinq ans à compter de la perception de l'intervention de l'assurance.

Section 6

Des commissions d'office

Art. 455novies

Dans tous les cas où, en vertu de la loi, il y a lieu à commission d'office d'un avocat, celle-ci est faite, sauf les exceptions prévues par la loi, par le bureau.

Les articles 455 à 455octies sont d'application. ». ».

JUSTIFICATION

1. L'article 455 apporte les définitions nécessaires pour la compréhension du texte proposé.

L'amendement introduit les définitions de l'aide juridique de première ligne et de l'aide juridique de deuxième ligne. Ces notions sont conformes à la note d'orientation délivrée par le ministre de la Justice. L'expression « *notamment devant les juridictions* » permet la prise en considération dans le cadre de l'aide juridique de deuxième ligne des démarches de négociation, de conciliation ou de médiation. Il est rappelé que de nombreux barreaux ont pris des initiatives dans ces domaines. Ainsi la création par le barreau de Liège d'un centre de médiation.

A la définition du cohabitant les mots « *ménage de fait* » se substituent aux mots « *ménage commun* ». Il est fait référence à cet égard à la définition que donne du ménage de fait l'article 13 de l'arrêté royal du 30 octobre 1974 pris en exécution de la loi du 7 août 1974 sur le minimex. La présente définition ne précise pas que les personnes formant un ménage de fait doivent être de sexe différent, de sorte que sont inclus dans cette notion les couples homosexuels.

L'amendement proposé introduit la définition de « *personne à charge* », notion qui ne se trouvait pas définie dans la proposition de loi.

2. Pour une question de cohérence de l'exposé, l'amendement propose de reprendre sous l'article 455bis l'essentiel du contenu de l'article 455ter de la proposition.

2.a. L'alinéa 2 est supprimé et son contenu, exprimé différemment, est intégré à la définition de la première mission du bureau de consultation et de défense. La formulation paraît à cet égard plus souple.

L'organisation des services exige une réflexion sur les objectifs à poursuivre en fonction des particularités locales, et sur les moyens à mettre en œuvre pour garantir au justiciable l'aide juridique la plus adéquate. Cette réflexion peut se faire en concertation avec les services concernés et les autres intervenants sociaux. Au besoin, la concertation peut être institutionnalisée au niveau local.

2.b. Voor de vierde taak van het bureau wordt de definitie bijgesteld.

Het wetsvoorstel bepaalt dat het bureau tot taak heeft « kennis te nemen van de keuze van advocaat door de begunstigde en van de instemming van de aangezochte advocaat en, bij gebreke daarvan, op verzoek van de begunstigde een advocaat aan te wijzen ». Met dat voorstel wordt het vrijwilligerswerk van de advocaten veralgemeend; dat staat haaks op wat wordt nagestreefd, te weten de vrije keuze van de rechtzoekende handhaven. Zoals het wetsvoorstel de zaken in uitzicht stelt, is het voor de advocaat te allen tijde mogelijk om de zaak te weigeren, om geen andere reden dan het geldgebrek van zijn cliënt.

De in het amendement voorgestelde regeling strekt ertoe het bureau ermee te belasten « een advocaat aan te wijzen op verzoek van de rechthebbende, waarbij diens vrije keuze in de mate van het mogelijke wordt gevrijwaard ». Die formulering houdt rekening met het feit dat er in alle gevallen aanwijzing is, zelfs wanneer zulks gebeurt met instemming van de advocaat. Voorts is het de bedoeling om bij het bepalen van begrip en reikwijdte van het vrijwilligerswerk, de autonomie van de lokale orden in acht te nemen. De vrije keuze is het principiële uitgangspunt, wat impliceert dat alle advocaten ter zake betrokken worden. De lokale orde kan het evenwel verkieslijker achten een algemene of partiële vrijwilligersregeling uit te bouwen.

2.c. In het geamendeerde artikel 455bis bepaalt § 2 dat de Orde van Advocaten zorgt voor de opleiding van de advocaten die meewerken aan de juridische eerste en tweedelijnsbijstand.

Die opleiding lijkt inderdaad van wezenlijk belang wanneer het gaat om aangelegenheden die specifiek betrekking hebben op de meest onvermogenen, of vaker opduiken bij die mensen. Dat is met name het geval voor vraagstukken aangaande de rechten van jongeren of vreemdelingen, dan wel sociaalrechtelijke aangelegenheden.

2.d. Het amendement voegt een § 3 in, waarin nader wordt ingegaan op de verplichting voor de federale overheid om de orden en bureaus te voorzien van de middelen die nodig zijn om de rechtzoekenden het bij artikel 23 van de Grondwet gegarandeerde recht op juridische bijstand te kunnen verlenen.

Zoals in de inleiding wordt uiteengezet, is die tenlasteneming een afdoende voorwaarde voor de hervorming. De balie kan immers niet langer alleen of bijna alleen blijven opdraaien voor de kosten van een heuse openbare dienstverlening die steeds meer uitbreiding neemt aangezien ook de armoede toeneemt, er steeds meer deelgebieden interveniëren en het recht stelselmatig complexer wordt.

Die bepaling is echt noodzakelijk, te meer daar het wetsvoorstel voorziet in een zeer ruime uitbreiding van de toegangsvoorwaarden, waardoor heel wat categorieën van burgers in aanmerking komen voor rechtshulp, in tegenstelling tot wat voorheen het geval was.

De woorden « de kosten die door de advocaat werden aangegaan », die worden opgenomen in de omschrijving van de billijke vergoeding van de advocaten, hebben niet alleen betrekking op hun onkosten, maar ook op de algemene uitgaven die ze aangaan; die uitgaven vormen vaak een niet onaanzienlijk deel van de interventiekosten van de advocaat.

3. Het door het amendement ingevoegde artikel 455ter heeft betrekking op de juridische eerstelijnsbijstand.

Het bureau van consultatie en verdediging is daarmee belast. Het gaat erom aan de raadvrager een eerste advies, een eerste raad te geven tegen betaling van een bijdrage

2.b. La quatrième mission du bureau voit sa définition modifiée.

La proposition de loi énonce que le bureau a pour mission « de prendre acte du choix d'un avocat par le bénéficiaire et de l'accord de l'avocat sollicité, et à défaut, de désigner à la demande du bénéficiaire un avocat ». La proposition généralise ainsi le volontariat des avocats, ce qui est, de fait, en contradiction avec l'objectif de préserver le libre choix du justiciable. En effet dans cette conception, il est toujours loisible à l'avocat de refuser la cause sans autre motif que l'impécuniosité de son client.

La formule proposée par l'amendement consiste à donner au bureau la mission « de désigner un avocat, à la demande du bénéficiaire, en préservant dans la mesure du possible son libre choix ». Cette formulation tient compte du fait que, dans tous les cas il y a désignation, même lorsqu'elle intervient de l'accord de l'avocat. En outre, l'objectif est de respecter l'autonomie des ordres locaux dans la définition et l'étendue du volontariat. L'ordre local peut cependant estimer préférable de mettre en place un système de volontariat, total ou partiel.

2.c. Le paragraphe 2 de l'article 455bis amendé précise que l'Ordre des Avocats organise la formation des avocats prêtant leur concours dans le cadre de l'aide juridique de première et de deuxième ligne.

La formation paraît en effet essentielle lorsqu'il s'agit de matières spécifiques aux plus démunis ou qui se rencontrent avec plus de fréquence en ce qui les concerne. Il en est ainsi par exemple du droit des jeunes, du droit des étrangers ou de la sécurité sociale.

2.d. L'amendement introduit un paragraphe 3 qui précise l'obligation de l'autorité fédérale de mettre à disposition des ordres et des bureaux les moyens nécessaires pour assurer aux justiciables le droit à l'aide juridique garantie par l'article 23 de la Constitution.

Ainsi qu'il est exposé dans la note introductive, cette prise en charge est une condition péremptoire de la réforme, le barreau ne pouvant continuer à supporter seul ou quasi seul le coût d'un véritable service public, qui s'étend de plus en plus en raison de l'extension que prennent les pauvretés, de la multiplication des secteurs d'intervention et de la complexité sans cesse croissante du droit.

Cette disposition est d'autant plus impérative que la proposition de loi introduit un très net élargissement des conditions d'accès permettant à de nombreuses catégories de citoyens de bénéficier de l'aide légale là où auparavant elle ne leur était pas accessible.

La notion de « frais engagés par l'avocat » intégrée à celle de rémunération décente des avocats, vise non seulement les débours mais également les frais généraux qui souvent représentent une part non négligeable du coût de l'intervention de l'avocat.

3. L'article 455ter prévu par l'amendement concerne l'aide juridique de première ligne.

Le bureau de consultation et de défense en est chargé. Il s'agit de donner au consultant un premier avis, un premier conseil moyennant le paiement d'une cotisation dont le

waarvan het principe veralgemeend is, onder voorbehoud van de vrijstellingen die zijn vastgesteld in de tekst.

Het advies wordt gegeven door een advocaat die wordt aangewezen door het bureau van consultatie en verdediging, dat na afloop van de consultatie een advocaat kan aanstellen die zal zorgen voor de juridische tweedelijnsbijstand indien voldaan is aan de voorwaarden die daarop recht geven en indien het geval het rechtvaardigt. Het voordeel van die oplossing is dat ze een grote soepelheid biedt en elk tijdverlies uitsluit. De juridische eerstelijnsbijstand waarmee het bureau van consultatie en verdediging belast is, zou kunnen worden ingepast in de toekomstige justitiehuizen.

4. Het door het amendement ingevoegde artikel 455*quater* stemt overeen met artikel 455*bis* van het wetsvoorstel. Dat artikel heeft betrekking op de voorwaarden waaraan elke aanvrager moet voldoen om recht te hebben op tweedelijnsbijstand.

In het amendement wordt het door het voorstel gemaakte onderscheid tussen de volledige rechtshulp en de gedeeltelijke rechtshulp behouden, waarbij deze laatste gevallen betreft waar aan de begunstigde van de rechtshulp een bijdrage in de honoraria en kosten van de advocaat wordt gevraagd.

4.a. De eerste paragraaf voegt echter een belangrijke wijziging in. Volgens het amendement wordt de volledige rechtshulp immers toegekend aan een burger wiens inkomen per kalendermaand lager ligt dan het bestaansminimum voor alleenstaanden en niet het bedrag dat is vastgesteld in artikel 1409, § 1, derde lid (grens waaronder de bezoldiging niet vatbaar is voor beslag). Dit begrip verwijst naar de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op het bestaansminimum.

Als basis is gekozen voor het bedrag voor alleenstaanden omdat in de regels die in het vervolg van de tekst zijn vastgesteld rekening wordt gehouden met de stijging van het plafond dat recht geeft op rechtshulp, ten belope van 10 % per persoon ten laste met een maximum van 40 %.

Zoals uitvoerig is uiteengezet in de inleidende nota is het gepast en conform de menselijke waardigheid dat het principe van de bijdrage van de begunstigde in de honoraria en kosten van de advocaat die voor hem optreedt, wordt veralgemeend tot alle gevallen, behalve voor de personen die een inkomen hebben dat lager ligt dan het bestaansminimum. Het gaat er niet alleen om de staatsfinanciën te ontlasten, maar tevens de rechthebbenden bewust te maken door middel van een maatregel waarvan de symbolische betekenis overigens fundamenteel is.

Er is geen risico op misbruik vanwege de advocaat aangezien de bijdrage van de rechthebbende wordt bepaald door het bureau op grond van een koninklijk besluit waarin de evenredige schaal van zijn bijdrage wordt vastgesteld naar gelang van zijn inkomsten, en het tevens de regel is dat de advocaat geen andere honoraria of terugbetaling van kosten mag vragen dan die welke door het bureau zijn bepaald.

4.b. Een andere belangrijke wijziging ten opzichte van het voorstel is dat het bureau bij de berekening van de inkomsten van de aanvrager niet alleen rekening houdt met zijn inkomsten en met die van degene die met hem samenwoont, maar eveneens met de inkomsten van de personen die hij ten laste heeft, met uitzondering van de kinderbijslag.

Het is immers niet logisch dat rekening wordt gehouden met het bestaan van personen ten laste voor het berekenen van het plafond dat recht geeft op rechtshulp (welk plafond

principe est généralisé sous réserve des dispenses prévues par le texte.

La consultation est donnée par un avocat, délégué par le bureau de consultation et de défense qui a la possibilité, à l'issue de la consultation, de procéder à la désignation d'un avocat qui prendra en charge l'aide juridique de deuxième ligne, si les conditions d'accès sont remplies et si le cas le justifie. Cette formule présente l'avantage d'une grande souplesse et exclut toute perte de temps. L'aide juridique de première ligne assurée par le bureau de consultation et de défense pourrait être intégrée aux futures maisons de justice.

4. L'article 455*quater* prévu par l'amendement correspond à l'article 455*bis* de la proposition. Cet article concerne les conditions à remplir par tout demandeur pour avoir accès à l'aide juridique de deuxième ligne.

L'amendement conserve la distinction faite par la proposition de loi entre l'aide légale totale et l'aide légale partielle, cette dernière concernant les hypothèses où il est demandé au bénéficiaire de l'aide légale une participation dans les frais et honoraires de l'avocat.

4.a. Le paragraphe premier introduit toutefois une modification importante. L'aide légale totale est en effet accordée, selon l'amendement, au citoyen dont le revenu ne dépasse pas par mois civil non pas le montant fixé par l'article 1409, § 1er, alinéa 3 (limite de l'insaisissabilité de la rémunération) mais le minimum de moyens d'existence au taux isolé. Cette notion renvoie à la loi du 7 août 1974 sur le minimex.

Il est fait choix comme taux de base du taux isolé dans la mesure où les règles précisées dans la suite du texte prévoient la prise en considération de l'augmentation de la limite d'accès à concurrence de 10 % par personne à charge avec un maximum de 40 %.

Ainsi qu'il est longuement exposé dans la note introductive, il est opportun, et conforme à la dignité humaine, que le principe de la participation du bénéficiaire dans les honoraires et frais de l'avocat qui intervient pour lui, soit généralisé à toutes les hypothèses, à la seule exception des personnes dont les revenus ne dépassent pas le minimex. Il ne s'agit pas ici seulement de soulager les finances publiques mais également de responsabiliser les bénéficiaires par une mesure dont par ailleurs le caractère symbolique est fondamental.

Il n'y a pas de risque d'abus dans le chef de l'avocat puisque la participation du bénéficiaire sera déterminée par le bureau sur la base d'un arrêté royal qui fixera l'échelle proportionnelle de participation du bénéficiaire en fonction de la hauteur de ses revenus, la règle étant que l'avocat ne peut réclamer aucun autre honoraire ou remboursement de frais que ceux qui sont fixés par le bureau.

4.b. Une autre modification importante par rapport à la proposition tient au fait que dans l'évaluation des revenus du demandeur, le bureau prend en compte non seulement les revenus du demandeur et de son cohabitant mais également le revenu des personnes à charge, à la seule exclusion des allocations familiales.

Il n'est en effet pas cohérent que l'existence de personnes à charge soit prise en considération pour le calcul des limites d'accès (ces limites étant majorées de 10 % par

wordt verhoogd met 10 % per persoon ten laste met een maximum van 40 %), maar dat hun eigen inkomsten niet in aanmerking worden genomen.

4.c. Paragraaf 4 van artikel 455^{quater} van het amendement heeft betrekking op situaties van overmatige schuldenlast.

Het is niet wenselijk dat elke situatie van overmatige schuldenlast automatisch recht geeft op rechtshulp. Er zijn immers verschillende categorieën van mensen met overmatige schulden. Er bestaat een fundamenteel verschil tussen een persoon die zijn vroegere verbintenissen niet meer kan nakomen als gevolg van een ongewilde situatie (bijvoorbeeld werkloosheid) en een persoon die een royaal inkomen heeft en die uit berekening of door nalatigheid of gebrek aan voorzorg met een overmatige schuldenlast te kampen heeft.

De voorgestelde oplossing is soepel genoeg om de mogelijkheid te bieden om volledige of gedeeltelijke rechtshulp toe te kennen aan een persoon die te kampen heeft met een overmatige schuldenlast, die geen geluk heeft gehad en die te goeder trouw is.

4.d. Paragraaf 5 van artikel 455^{quater} van het amendement stemt overeen met paragraaf 3 van het wetsvoorstel.

De andere « bestaansmiddelen » zijn niet nader bepaald, maar ze waren dat evenmin in het wetsvoorstel. Het is de bedoeling een appreciatie geval per geval mogelijk te maken. Een en ander heeft onder meer betrekking op onroerende rechten (die inkomsten opleveren of huurgeld besparen), het beschikken over een kapitaal, ...

4.e. Naar luid van paragraaf 6 van artikel 455^{quater} van het amendement bepaalt de Koning welke stukken de aanvrager moet overleggen om zijn inkomsten en andere bestaansmiddelen te bewijzen.

De tekst is in dit verband beperkender dan het wetsvoorstel, dat alleen maar vaststelde dat « behalve in spoedeisende gevallen (...) alle stukken die bewijzen dat is voldaan aan de voorwaarden bedoeld bij artikel 455bis, bij de aanvraag [moeten] worden gevoegd ».

Een bewijs van onvermogen en een attest van de belastingdienst zijn de stukken die over het algemeen worden gevraagd. Die stukken zijn onvolledig: het belastingattest geeft doorgaans een situatie weer die niet meer helemaal actueel is, terwijl het attest van onvermogen is afgegeven als gevolg van een verklaring van de aanvrager en geen bewijs oplevert in de echte zin van het woord.

Door die stukken kan men echter vermijden dat van de aanvragen misbruik wordt gemaakt omdat ze de mogelijkheid bieden de samenstelling van het gezin en het bestaan van inkomsten uit verschillende bronnen na te gaan. Bovendien gaat het om een verklaring die bindend is voor de steller ervan en waarvan de oprechtheid naderhand kan worden nagetrokken.

De Koning zou echter kunnen preciseren welke andere stukken nuttig kunnen zijn om de vorige te vervangen of aan te vullen.

5. Artikel 455^{quinquies} van het amendement stemt overeen met artikel 455^{quater} van het wetsvoorstel.

Net als het wetsvoorstel bepaalt het amendement dat de aanvraag mondeling of schriftelijk kan worden gedaan door de aanvrager of zijn advocaat.

De aanvraag kan worden gedaan bij de advocaat die belast is met de wachtdienst van de juridische eerstelijnsbijstand. In dat geval blijkt de juridische eerstelijnsbijstand een filter te zijn voor de juridische tweedelijnsbijstand. De advocaat met wachtdienst kent het door de aanvrager voorgelegde vraagstuk, heeft in voorkomend

persoon à charge avec un maximum de 40 %) mais que leurs revenus propres ne soient pas pris en compte.

4.c. Le paragraphe 4 de l'article 455^{quater} de l'amendement concerne les situations de surendettement.

Il n'est pas opportun que toute situation de surendettement donne automatiquement accès à l'aide légale. Il y a en effet des catégories à distinguer parmi les surendettés. Il existe une différence fondamentale entre la personne qui ne peut plus faire face à ses engagements antérieurs en raison d'une situation involontaire (par exemple, une perte d'emploi) et la situation de lui qui, bénéficiant de revenus importants, se trouve en situation de surendettement par calcul, par négligence ou par imprévoyance.

La formule proposée est suffisamment souple pour permettre d'accorder une aide légale, totale ou partielle, à celui qui se trouve surendetté et qui est malheureux et de bonne foi.

4.d. Le paragraphe 5 de l'article 455^{quater} de l'amendement correspond au paragraphe 3 de la proposition.

Les autres « moyens d'existence » ne sont pas précisés. Ils ne l'étaient pas non plus dans la proposition. Il s'agit de permettre une appréciation au cas par cas. Sont visés notamment les droits réels immobiliers (produisant des revenus ou économisant un loyer), la disposition d'un capital, ...

4.e. Le paragraphe 6 de l'article 455^{quater} de l'amendement précise que le Roi détermine les pièces que le demandeur doit produire pour justifier de ses revenus et autres moyens d'existence.

A cet égard, le texte est plus restrictif que la proposition de loi qui indiquait seulement que la demande devait être accompagnée, sauf urgence, de toutes les pièces justifiant que les conditions visées à l'article 455bis, sont remplies.

A l'heure actuelle, les pièces demandées sont en général un certificat d'indigence et un certificat des contributions. Ces pièces sont imparfaites. Le certificat des contributions correspond en général à une situation qui n'est plus entièrement d'actualité tandis que le certificat d'indigence est le fruit d'une déclaration du demandeur et ne constitue pas une preuve au sens propre du terme.

Ces pièces permettent toutefois d'éviter des demandes abusives en autorisant la vérification de la composition de famille, et de l'existence de revenus de sources différentes. En outre, il s'agit d'une déclaration qui engage son auteur et dont la sincérité peut être vérifiée ultérieurement.

Le Roi pourrait cependant préciser les autres pièces qui pourraient s'avérer utiles en remplacement des précédentes ou en complément.

5. L'article 455^{quinquies} de l'amendement correspond à l'article 455^{quater} de la proposition.

Comme la proposition, l'amendement prévoit que la demande peut être introduite verbalement ou par écrit, par le demandeur ou son avocat.

La demande peut être introduite auprès de l'avocat qui assure la permanence de l'aide juridique de première ligne. Dans ce cas, l'aide juridique de première ligne apparaît comme un filtre de l'aide juridique de deuxième ligne. L'avocat de permanence connaît le problème soumis par le demandeur, il a pu vérifier les pièces s'il échet, et en tant

geval de stukken kunnen nagaan en heeft als gemachtigde van het bureau van consultatie en verdediging een advocaat kunnen aanwijzen.

De aanvraag kan ook bij het bureau worden ingediend door de vooraf door de aanvrager gekozen advocaat.

Voor paragraaf 2 van artikel 455^{quinquies} heeft artikel 184bis van het Wetboek van Strafvordering model gestaan. Dat artikel luidt : « het bureau van consultatie en verdediging [voegt] aan de advocaat, teneinde hem in de mogelijkheid te stellen de verdediging voor te bereiden van de beklaagde of verdachte, een tolk toe, wiens emolumenten ten laste komen van 's Lands kas voor een prestatie van ten hoogste drie uren ».

De regel wordt uitgebreid tot alle aangelegenheden, zonder dat het echter mogelijk is een beperking op te leggen van de duur van de prestaties aangezien het door de verscheidenheid van de situaties niet mogelijk is een algemene regel vast te stellen.

6. Artikel 455^{sexies} handelt over de informatiedoorstroming van de rechthebbende naar zijn advocaat, van de advocaat naar het bureau alsmede over de beëindiging van de rechtshulpverlening.

Het bouwt ten laste van de rechthebbende de verplichting in om de advocaat te informeren over iedere wijziging van zijn inkomsten en overige bestaansmiddelen, van die van de persoon met wie hij samenwoont of van de personen te zijnen laste.

Het legt de procedure vast die de advocaat moet volgen wanneer hij om een opheffing van de rechtshulpverlening vraagt.

Paragraaf 2 preciseert dat de advocaat bij het afsluiten van het dossier, ertoe verplicht is een activiteitenverslag — opgesteld volgens een zelfde, in het hele land te gebruiken model — naar het bureau te zenden.

Datzelfde artikel introduceert ook de idee dat het bureau, ditmaal definitief, op grond van de daadwerkelijk geleverde prestaties en van het bereikte resultaat wanneer dat de rechthebbende een financieel voordeel heeft opgeleverd, de bijdrage van de rechthebbende in de honoraria en kosten van zijn advocaat kan bepalen.

Deze formulering is ruimer dan die bedoeld in paragraaf 5 van artikel 455bis van het voorstel dat het volgende bepaalde :

« Indien de begunstigde ten gevolge van het optreden van een advocaat voordeel haalt uit een veroordeling of een andere oplossing van het geschil, waardoor zijn vermogen of inkomen een merkelijke wijziging ondergaat, heeft de advocaat het recht de door het bureau te bepalen honoraria of kosten van hem te eisen. ».

De voorgestelde formulering maakt het mogelijk de bijdrage van de rechthebbende vast te leggen niet alleen wanneer de oplossing van het geschil hem normale inkomsten oplevert die hem uit de criteria uitsluiten die moeten vervuld zijn om toegang tot de rechtshulp te krijgen, maar tevens wanneer die oplossing hem een financieel voordeel, bijvoorbeeld een kapitaal oplevert, dat verantwoordt dat het bureau ten voordele van de advocaat normale honoraria met inachtneming van artikel 459 van het Gerechtelijk Wetboek vastlegt.

7. Artikel 455^{septies} van het amendement stemt overeen met artikel 455^{quinquies} van het voorstel.

De eerste paragraaf voorziet, zoals het voorstel, in de oprichting van een beroepscommissie voor de rechtshulp, samengesteld uit de voorzitter van de arbeidsrechtbank, van een advocaat van het arrondissement alsmede van een deskundige.

que délégué du bureau de consultation et de défense, il peut procéder à la désignation.

La demande peut être également introduite par l'avocat, choisi préalablement par le demandeur, auprès du bureau.

Le paragraphe 2 de l'article 455^{quinquies} est rédigé en référence à l'article 184bis du Code d'Instruction criminelle qui prévoit que le bureau de consultation et de défense peut adjoindre à l'avocat, en vue de lui permettre de préparer la défense du prévenu ou de l'inculpé, un interprète dont les émoluments seront pris en charge par le Trésor, à concurrence au maximum d'une durée de vacation de 3 heures.

La règle est étendue à toutes les matières, sans toutefois qu'il soit possible de prévoir une limitation de la durée des vacations, la diversité des situations ne permettant pas l'adoption d'une règle générale.

6. L'article 455^{sexies} traite de la question de l'information du bénéficiaire vers son avocat, de celui-ci vers le bureau ainsi que de la fin de l'octroi de l'aide légale.

Il établit à charge du bénéficiaire l'obligation d'informer l'avocat de toute modification de ses revenus et autres moyens d'existence ainsi que ceux de son cohabitant ou des personnes à sa charge.

Il fixe la procédure à suivre par l'avocat lorsque celui-ci demande qu'il soit mis fin à l'octroi de l'aide légale.

Le paragraphe 2 précise l'obligation pour l'avocat, à la clôture du dossier, d'adresser au bureau un rapport d'activités, uniformisé au plan national.

Ce même article introduit également l'idée que le bureau peut fixer, cette fois définitivement, la participation du bénéficiaire aux honoraires et aux frais de son avocat, en fonction des prestations effectivement accomplies et du résultat obtenu lorsque celui-ci a permis au bénéficiaire de profiter d'un avantage financier.

Cette formule est plus large que celle visée au paragraphe 5 de l'article 455bis de la proposition qui énonçait :

« Si le bénéficiaire obtient à la suite de l'intervention de l'avocat l'avantage d'une condamnation ou d'une autre solution du litige qui met fin aux conditions qui lui avaient permis d'obtenir l'aide légale, l'avocat est en droit de demander des honoraires et frais fixés par le bureau. ».

La formulation proposée autorise la fixation d'une intervention du bénéficiaire non seulement lorsque la solution du litige lui procure des revenus normaux qui l'excluent des critères d'accès à l'aide légale, mais également lorsque cette solution lui procure un bénéfice financier, par exemple un capital, qui justifie que le bureau fixe, au profit de l'avocat, des honoraires normaux dans le respect de l'article 459 du Code judiciaire.

7. L'article 455^{septies} de l'amendement correspond à l'article 455^{quinquies} de la proposition.

Le paragraphe premier prévoit, comme dans la proposition, la constitution d'une commission de recours de l'aide légale composée du président du tribunal du travail, d'un avocat de l'arrondissement ainsi que d'un expert.

Over de aanwijzing van die deskundige wordt geen overleg gepleegd tussen de raad van de Orde en een of meer organisaties inzake armoedebestrijding.

Die deskundige wordt gezamenlijk door de voorzitter van de arbeidsrechtbank en de raad van de Orde aangewezen op grond van zijn kennis en ervaring inzake armoedebestrijding.

8. Artikel 455^{octies} van het amendement preciseert welke inlichtingen de bureaus voor consultatie en verdediging moeten meedelen aan de Nationale Orde van Advocaten, evenals de inlichtingen die de Orde aan de minister van Justitie moet meedelen.

Het gedetailleerd activiteitenverslag van de bureaus voor consultatie en verdediging heeft zowel betrekking op de juridische eerstelijnsbijstand als op de juridische tweedelijnsbijstand.

Bovendien wordt het gedetailleerd activiteitenverslag van de bureaus vergezeld van de storting door toedoen van het bureau van het bedrag van de bijdragen die in het raam van de juridische eerstelijnsbijstand in de verslagperiode werden ontvangen (artikel 455ter).

De door de Nationale Orde van Advocaten aan de minister van Justitie meegeleverde inlichtingen, die het beroepsgeheim moeten eerbiedigen, preciseren in elk geval de bedragen van de bijdrage in de honoraria en de kosten ten laste van de begunstigten, alsmede de bedragen waarvan de advocaat verklaard heeft ze daadwerkelijk te hebben ontvangen tot op de dag van zijn activiteitenverslag.

Wanneer de advocaat, zoals vaak het geval zal zijn, na de indiening van zijn activiteitenverslag bedragen ontvangt die geheel of gedeeltelijk overeenkomen met de door het bureau vastgestelde bijdragen, zal hij daarvan aangifte moeten doen in zijn jaarlijks activiteitenverslag over het jaar waarin hij die bedragen heeft ontvangen.

Die bedragen worden in mindering gebracht van de vergoeding die de Staat hem verschuldigd is voor het lopende jaar, met dien verstande dat, in de onderstelling dat het bureau een bedrag voor honoraria en kosten zou hebben bepaald dat hoger ligt dan de door de Staat voor het betrokken dossier verschuldigde vergoeding, de aftrek zal worden beperkt tot het bedrag van die vergoeding.

9. Artikel 455^{novies} van het amendement regelt de ambtshalve aanstellingen.

N° 15 VAN DE HEREN J.-J. VISEUR EN DUQUESNE

Art. 4

In de voorgestelde tekst de woorden « 455^{duodecies} » vervangen door de woorden « 455^{novies} ».

VERANTWOORDING

Dit amendement wil de tekst in overeenstemming brengen met de inhoud van amendement n° 14.

La désignation de celui-ci n'est pas l'objet d'une convention entre le Conseil de l'Ordre et une ou plusieurs organisations de lutte contre la pauvreté.

Il s'agit d'une désignation conjointe par le président du tribunal du travail et le Conseil de l'Ordre, d'une personnalité choisie en raison de ses connaissances et de ses compétences dans la lutte contre la pauvreté.

8. L'article 455^{octies} de l'amendement précise les informations à communiquer par les bureaux de consultation et de défense à l'Ordre national des avocats et par celui-ci au ministre de la Justice.

Le rapport détaillé des activités des bureaux de consultation et de défense concerne tant l'aide juridique de première ligne que l'aide juridique de deuxième ligne.

Par ailleurs, le rapport détaillé des activités des bureaux s'accompagne du versement par les soins du bureau du montant des cotisations perçues dans le cadre de l'aide juridique de première ligne durant la période concernée (article 455ter).

Les informations communiquées par l'Ordre national au ministre de la Justice, et qui doivent respecter le secret professionnel, précisent en tout cas le montant des participations aux honoraires et frais fixées à charge des bénéficiaires et les montants que l'avocat déclare avoir effectivement perçus au jour de son rapport d'activité.

Lorsque, comme cela sera souvent le cas, l'avocat percevra, après le dépôt de son rapport d'activité, des montants correspondant en tout ou en partie aux participations fixées par le bureau, il devra en faire la déclaration lors de son rapport annuel d'activités de l'année au cours de laquelle il aura perçu lesdits montants.

Ces sommes viendront en déduction de l'indemnité de l'Etat qui lui est due pour l'année courant étant bien entendu que dans l'hypothèse où le bureau aurait fixé un montant d'honoraires et frais supérieur à l'indemnité d'Etat due pour le dossier concerné, la déduction sera limitée au montant de cette indemnité.

9. L'article 455^{novies} de l'amendement règle les commissions d'office.

N° 15 DE MM. J.-J. VISEUR ET DUQUESNE

Art. 4

Dans le texte proposé, remplacer les mots « 455^{duodecies} » par les mots « 455^{novies} ».

JUSTIFICATION

Il s'agit d'un toilettage de texte, en regard de l'amendement n° 14.

N° 16 VAN DE HEREN J.-J. VISEUR EN DUQUESNE

Art. 6

Dit artikel vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 6. — *Deze wet treedt in werking op de dag van de inwerkingtreding van het besluit genomen in uitvoering van artikel 455bis, § 3. ».*

VERANTWOORDING

Het amendement preciseert dat de wettelijke bepaling niet eerder in werking zal treden dan nadat de budgettaire middelen overeenkomstig artikel 455bis, § 3, zullen zijn vrijgemaakt.

Men moet absoluut voorkomen dat de op het gebied van rechtshulp geplande maatregelen de prestaties die van het bureau van consultatie en verdediging alsmede van de aangestelde advocaten worden verwacht al te zeer doen toenemen, zonder dat de orden de beschikking krijgen over voldoende middelen. Met die middelen moeten de organisatie-, werkings- en secretariaatskosten van de bureaus en van hun gedecentraliseerde diensten worden betaald. Ze moeten ook de kosten dekken voor de opleiding van de advocaten en de bedragen verstrekken die nodig zijn om die mensen behoorlijk te bezoldigen.

Zolang die voorwaarde niet is vervuld, kan de geplande hervorming niet worden doorgevoerd.

N° 16 DE MM. J.-J VISEUR ET DUQUESNE

Art. 6

Remplacer cet article par la disposition suivante :

« Art. 6. — *La présente loi entre en vigueur le jour de l'entrée en vigueur de l'arrêté pris en exécution de l'article 455bis, § 3. ».*

JUSTIFICATION

L'amendement précise que la disposition légale n'entrera en vigueur que lorsque les moyens budgétaires seront dégagés conformément à l'article 455bis, § 3.

Il faut impérativement éviter que les dispositions prises en matière d'aide juridique majorent de manière trop importante les prestations attendues des bureaux de consultation et de défense, et des avocats désignés, sans que les moyens nécessaires pour assurer la couverture des frais d'organisation, de fonctionnement et de secrétariat des bureaux et de leurs services décentralisés, des frais engagés pour la formation des avocats, ainsi que des montants nécessaires à la couverture d'une rémunération décente des avocats ne soient mis à la disposition des ordres.

Il s'agit là d'une condition sans la réalisation de laquelle la réforme projeté ne peut avoir lieu.

J.-J. VISEUR
A. DUQUESNE